

Відмінок іменників

Відмінок	Питання	Однина	Множина
Називний	<i>хто? що?</i>	<i>друг, книга</i>	<i>друзі, книги</i>
Родовий	<i>кого? чого?</i>	<i>друга, книги</i>	<i>друзів, книг</i>
Давальний	<i>кому? чому?</i>	<i>другові, книзі</i>	<i>друзям, книгам</i>
Знахідний	<i>кого? що?</i>	<i>друга, книгу</i>	<i>друзів, книги</i>
Орудний	<i>ким? чим?</i>	<i>другом, книгою</i>	<i>друзями, книгами</i>
Місцевий	<i>на кому? на чому?</i>	<i>(на) другові, (на) книзі</i>	<i>(на) друзях, (на) книгах</i>
Кличний	слова у кличному відмінку вживаються при звертанні	<i>друже, книго</i>	<i>друзі, книги</i>

Відмінок	Прийменники	Приклади
родовий	без, для, біля, від, до, серед, з, за, проти, протягом, замість, підчас <i>тощо</i>	<i>без брата, для сестри, біля хати, від дерева, до сліз, серед людей, з переляку, за гетьманичини, проти вітру, протягом тижня, замість товариша, під час з'їзду</i>
давальний	наперекір, всупереч, назустріч <i>тощо</i>	<i>наперекір логіці, всупереч доказам, назустріч вітрам</i>
знахідний	в (у), на, під, про, за, через, незважаючи на, об <i>тощо</i>	<i>у стіл, на стінку, під руку, про книжку, через рік, незважаючи на домовленість, об землю</i>
орудний	з, під, за, над, перед <i>тощо</i>	<i>з братом, під мостом, за селом, над головою, перед грозою</i>
місцевий	на, в (у), при, по, о	<i>на столі, в будинку, при університеті, по лісі, о (шостій) годині</i>

Відміни іменників

I відміна	II відміна	III відміна	IV відміна
іменники здебільшого <i>жіночого</i> , а також деякі іменники <i>чоловічого</i> і <i>спільного</i> роду з закінченням -а, -я в називному відмінку однини: <i>хмара, мрія, суддя, вежа, круча, тиша, сирота, Микола</i>	іменники чоловічого роду з нульовим закінченням та закінченням -о в називному відмінку однини: завод, край, кінь, товариш, дядько, Петро, а також іменники середнього роду з закінченнями -о, -е, -я в називному відмінку однини (крім іменників із суфіксами -ат-, -ят-, -ен- , що з'являються при відмінюванні): <i>село, поле, листя, весілля</i>	іменники жіночого роду з нульовим закінченням в називному відмінку однини: <i>ніч, сіль, любов, розкіш</i> , а також іменник <i>мати</i>	Іменники середнього роду із закінченням -а, -я в називному відмінку однини, у яких при відмінюванні з'являються суфікси -ат-, -ят-, -ен- : <i>курча (курчати), теля (теляти), ім'я (імені)</i>

Відмінювання іменників І відміни

Тверда група	М'яка група	Мішана група
Іменники з твердим кінцевим приголосним основи, крім шиплячих (на письмі з закінченням -а): <i>гора, рука, собака, базіка</i>	Іменники з м'яким кінцевим приголосним основи (на письмі з закінченням -я): <i>яблуна, робітниця, надія, суддя, Ілля</i>	Іменники з шиплячим кінцевим приголосним основи [ж], [ч] або [ш] (на письмі з закінченням -а): <i>їжа, задача, каша, площа</i>

Зразки відмінювання іменників І відміни

Однина			
	Тверда група	М'яка група	Мішана група
Н.	<i>сестра, книга</i>	<i>пісня, мрія</i>	<i>межа</i>
Р.	<i>сестри, книги</i>	<i>пісні, мрії</i>	<i>межі</i>
Д.	<i>сестрі, книзі</i>	<i>пісні, мрії,</i>	<i>межі</i>
З.	<i>сестру, книгу</i>	<i>пісню, мрію</i>	<i>межу</i>
О.	<i>сестрою, книгою</i>	<i>піснею, мрією</i>	<i>межею</i>
М.	<i>(на) сестрі, книзі</i>	<i>(на) пісні, мрії</i>	<i>(на) межі</i>
Кл.	<i>сестро, книго</i>	<i>пісне, мріє</i>	<i>меже</i>
Множина			
	Тверда група	М'яка група	Мішана група
Н.	<i>сестри, книги</i>	<i>пісні, мрії</i>	<i>межі</i>
Р.	<i>сестер, книг</i>	<i>пісень, мрій</i>	<i>меж</i>
Д.	<i>сестрам, книгам</i>	<i>пісням, мріям</i>	<i>межам</i>
З.	<i>сестер, книги</i>	<i>пісні, мрії</i>	<i>межі</i>
О.	<i>сестрами, книгами</i>	<i>піснями, мріями</i>	<i>межами</i>
М.	<i>(на) сестрах, книгах</i>	<i>(на) піснях, мріях</i>	<i>(на) межах</i>
Кл.	<i>сестри, книги</i>	<i>пісні, мрії</i>	<i>межі</i>

Складні випадки правопису закінчень іменників І відміни

Однина	
В орудному відмінку однини іменники твердої групи мають закінчення -ою , а іменники м'якої та мішаної груп – закінчення -єю або -сю (після голосного та апострофа)	<i>площею, кручею, надією, сім`єю</i>
У кличному відмінку однини іменники твердої групи мають закінчення -о , іменники м'якої та мішаної груп – закінчення -е , іменники м'якої групи після голосного та апострофа – є , деякі пестливі іменники м'якої групи мають закінчення -ю	<i>книго, сестро, Миколо;</i> <i>земле, душе,</i> <i>Ілле, мріє, сім`є</i> <i>доню, Галю</i>
Множина	
У родовому відмінку множини іменники всіх груп мають, як правило, нульове закінчення; проте частина іменників у цьому відмінку має закінчення -ів або -ей	<i>суддів, старостів, свиней, мишей,</i> <i>сімей, статей</i>
деякі іменники мають паралельні форми закінчень: нульове закінчення та закінчення -ів	<i>баб – бабів, губ – губів, легень –</i> <i>легенів</i>
В орудному відмінку декілька іменників паралельно з -ами або -ями мають закінчення -ми ; ряд іменників має лише закінчення -ми	<i>свинями – свиньми,</i> <i>сльозами – слізьми; людьми,</i> <i>дільми, курми, гусьми</i>

У давальному та місцевому відмінках слова *людина, дитина, гуска, курка* (як узагальнені назви, форми множини яких мають відтінок збірності та творяться від інших основ), незважаючи на твердий кінцевий приголосний основи, мають закінчення

-ям, -ях

людям, дітям, гусям, курям, на людях, на дітях, на гусях, на курях; але *куркам, гускам, на гусках, на курках* (назви істот жіночої статі, форми множини творяться від тієї ж основи)

Відмінювання іменників II відміни

Тверда група	М'яка група	Мішана група
Іменники чоловічого роду з твердим кінцевим приголосним основи, крім шиплячих (на письмі з нульовим закінченням та закінченням -о): <i>дуб, палац, успіх, батько, Петро</i> , а також іменники середнього роду з закінченням -о : <i>місто, село, вікно</i>	Іменники чоловічого роду з м'яким кінцевим приголосним основи (на письмі з нульовим закінченням): <i>учитель, велетень, босць, край</i> , а також іменники середнього роду з закінченням -е (крім випадків з кінцевим шиплячим основи) або -а (без суфіксів -ен-, -ят- при відмінюванні): <i>горе, місце, обличчя, життя, листя</i>	Іменники чоловічого роду з шиплячим кінцевим приголосним основи [ж], [ч] або [ш] (на письмі з нульовим закінченням): <i>сторож, товариш, ткач, дощ, куц</i> , а також іменники середнього роду з шиплячим кінцевим приголосним основи (на письмі з закінченням -е): <i>ложе, плече, училище</i>

Іменники з кінцевим приголосним основи **-р**:

Тверда група	М'яка група	Мішана група
іменники з постійно наголошеним -ар, -яр, -ир : <i>сталевар – сталевара, бригадир – бригадира, ювіляр – ювіляра</i> , а також ряд слів: <i>столяр, муляр, комар, хабар, варвар, долар, панцир, пластир</i>	іменники на -ар, -ир , у яких при відмінюванні наголос не падає на -ар, -ир : <i>бондар – бондаря, друкар – друкаря, пухир – пухиря</i> , а також ряд слів: <i>Ігор, якір, кучер (волосся), егер</i>	іменники з наголошеним -яр (назви людей за родом діяльності), у яких при відмінюванні наголос переходить на закінчення: <i>тесляр – тесляра, каменяр – каменяра, школяр – школяра</i>

Зразки відмінювання іменників II відміни

Чоловічий рід, однина			
	Тверда група	М'яка група	Мішана група
Н.	<i>дід, дуб</i>	<i>учитель, край</i>	<i>куц</i>
Р.	<i>діда, дуба</i>	<i>учителя, краю</i>	<i>куца</i>
Д.	<i>дідові (-у), дубу (-ові)</i>	<i>учителеві (-ю), краю (-еві)</i>	<i>куцу (-еві)</i>
З.	<i>діда, дуб</i>	<i>учителя, край</i>	<i>куц</i>
О.	<i>дідом, дубом</i>	<i>учителем, краєм</i>	<i>куцем</i>
М.	(на) <i>дідові (-у), дубі (-ові)</i> (по) <i>дубу (-ові)</i>	(на) <i>учителеві (-і), краї (-еві)</i> (по) <i>учителю (-еві), краю (-еві)</i>	(на) <i>куці (-еві)</i> (по) <i>куцу (-еві)</i>
Кл	<i>діду, дубе</i>	<i>учителю, краю</i>	<i>куце</i>

Чоловічий рід, множина			
	Тверда група	М'яка група	Мішана група
Н.	<i>діди, дуби</i>	<i>учителі, краї</i>	<i>кущі</i>
Р.	<i>дідів, дубів</i>	<i>учителів, країв</i>	<i>кущів</i>
Д.	<i>дідам, дубам</i>	<i>учителям, краям</i>	<i>кущам</i>
З.	<i>дідів, дубів</i>	<i>учителів, краї</i>	<i>кущі</i>
О.	<i>дідами, дубами</i>	<i>учителями, краями</i>	<i>кущами</i>
М.	<i>(на) дідах, дубах</i>	<i>(на) учителях, краях</i>	<i>(на) кущах</i>
Кл.	<i>діди, дуби</i>	<i>учителі, краї</i>	<i>кущі</i>

Середній рід, одинна			
	Тверда група	М'яка група	Мішана група
Н.	<i>озеро</i>	<i>море, завдання</i>	<i>днище</i>
Р.	<i>озера</i>	<i>моря, завдання</i>	<i>днища</i>
Д.	<i>озеру</i>	<i>морю, завданню</i>	<i>днищу</i>
З.	<i>озеро</i>	<i>море, завдання</i>	<i>днище</i>
О.	<i>озером</i>	<i>морем, завданням</i>	<i>днищем</i>
М.	<i>(на) озері</i>	<i>(на) морі, завданні</i>	<i>(на) днищі</i>
	<i>(по) озеру</i>	<i>(по) морю</i>	<i>(по) днищу</i>
Кл.	<i>озеро</i>	<i>море, завдання</i>	<i>прізвище</i>

Середній рід, множина			
	Тверда група	М'яка група	Мішана група
Н.	<i>озера</i>	<i>моря, завдання</i>	<i>прізвища</i>
Р.	<i>озер</i>	<i>морів, завдань</i>	<i>прізвищ</i>
Д.	<i>озерам</i>	<i>морям, завданням</i>	<i>прізвищам</i>
З.	<i>озера</i>	<i>моря, завдання</i>	<i>прізвища</i>
О.	<i>озерами</i>	<i>морями, завданнями</i>	<i>прізвищами</i>
М.	<i>(на) озерах</i>	<i>(на) морях, завданнях</i>	<i>(на) прізвищах</i>
Кл.	<i>озера</i>	<i>моря, завдання</i>	<i>прізвища</i>

Іменники з кінцевим основи -р, одинна			
	Тверда група	М'яка група	Мішана група
Н.	<i>сталевар</i>	<i>секретар</i>	<i>школяр</i>
Р.	<i>сталевара</i>	<i>секретаря</i>	<i>школяра</i>
Д.	<i>сталеварові (-у)</i>	<i>секретареві (-ю)</i>	<i>школяреві (-у)</i>
З.	<i>сталевара</i>	<i>секретаря</i>	<i>школяра</i>
О.	<i>сталеваром</i>	<i>секретарем</i>	<i>школярем</i>
М.	<i>(на) сталеварові (-і)</i>	<i>(на) секретареві (-і)</i>	<i>(на) школяреві (-і)</i>
	<i>(по) сталевару (-ові)</i>	<i>(по) секретарю (-еві)</i>	<i>(по) школяру (-еві)</i>
Кл.	<i>сталеваре</i>	<i>секретарю</i>	<i>школяре</i>

Іменники з кінцевим основи -р, множина			
	Тверда група	М'яка група	Мішана група
Н.	<i>сталевари</i>	<i>секретарі</i>	<i>школярі</i>
Р.	<i>сталеварів</i>	<i>секретарів</i>	<i>школярів</i>
Д.	<i>сталеварам</i>	<i>секретарям</i>	<i>школярам</i>
З.	<i>сталеварів</i>	<i>секретарів</i>	<i>школярів</i>

О. М. Кл.	<i>сталеварами</i> (на) <i>сталеварах</i> <i>сталевари</i>	<i>секретарями</i> (на) <i>секретарях</i> <i>секретарі</i>	<i>школярами</i> (на) <i>школярах</i> <i>школярі</i>
-----------------	--	--	--

Складні випадки закінчень іменників II відміни
Закінчення родового відмінка однини

В іменниках – назвах неістот пишемо	
закінчення -а або -я :	закінчення -у або -ю :
1) у назвах конкретних, чітко окреслених предметів: <i>трактора, портфеля</i> , а також у назвах мір довжини, площі, ваги, часу, назвах місяців і днів тижня, грошових знаків: <i>метра, гектара, грама, місяця, жовтня, долара</i>	1) в абстрактних, збірних, речовинних поняттях: <i>розвитку, ансамблю, азоту</i> , а також у назвах місця, простору, явищ природі: <i>лану, вітру, степу</i>
2) в іншомовних термінах, що означають конкретні предмети, геометричні фігури та їх частини, елементи будови: <i>шківа, ромба, атома</i> , а також у більшості власне-українських термінів: <i>іменника, трикутника</i>	2) в інших термінах, які означають фізичні або хімічні процеси: <i>імпульсу, синтезу</i> , а також літературознавчих термінах: <i>сюжету, роману</i>
3) у назвах споруд, приміщень та їх частин (переважно з наголосом на закінченні): <i>млина, гаража, моста</i>	3) у назвах споруд, приміщень та їх частин (з наголосом на основі): <i>вокзалу, коридору, сараю, мосту</i> , а також у назвах установ, організацій: <i>комітету, спортклубу</i>
4) у назвах населених пунктів: <i>Києва, Тернополя, Парижа</i> Винятки: назви національних пунктів, друга частина яких співзвучна із загальною назвою, яка має закінчення -у (-ю) : <i>Кривого Рогу, Калинового Гаю</i>	4) у географічних назвах (крім назв населених пунктів): <i>Світязю, Криму, Евересту, Мічигану, Китаю, Донбасу, Сибіру, Казахстану</i>
5) у назвах річок, якщо закінчення під наголосом: <i>Дніпра, Дністра, Дінця, Іртиша</i>	5) у назвах річок, якщо закінчення не під наголосом: <i>Бугу, Дунаю, Дону, Рейну, Сейму, Нілу, Єнісею</i>

Деякі іменники II відміни чоловічого роду (назви неістот) у родовому відмінку однини можуть мати паралельні закінчення -а (-я) або -у (-ю) . Це залежить від наголосу або від значення слова	<i>моста і мосту, стола і столу, двора і двору, папера (документу) і паперу (матеріалу), каменя (предмета) і каменю (матеріалу), листа (написаного) і листу (на дереві), листопада (місяця) і листопаду (пори опадання листя)</i>
--	---

Закінчення давального та місцевого відмінків однини

Закінчення -ові, -еві, -єві властиві майже всім іменникам II відміни (крім іменників середнього роду, що закінчуються на -я), хоча більш характерними ці закінчення є для іменників чоловічого роду та іменників, що називають істоти	<i>на братові, при вчителєві, на теляткові, на носієві, на рушникові, на літакові</i>
--	---

Закінчення -і, -ї переважає тоді, коли при іменнику вживаються прийменники у (в), при, на ; закінчення -у, -ю – коли вживається прийменник по	<i>при вчителі – по вчителю, на полі – по полю, у лісі – по лісу</i>
Мають лише паралельні закінчення -ові, -еві, -єві, -у, -ю переважно іменники твердої групи, що позначають осіб, та іменники з кінцевим основи -к	<i>при діду (-ові), на державу (-ові), на будинку (-ові), на літаку (-ові)</i>
Однокладові іменники, у яких при відмінюванні наголос падає на закінчення, мають переважно закінчення -у, -ю	<i>на льоду, на снігу, у степу, у бою</i>

Закінчення кличного відмінка однини

Закінчення -у мають, як правило, іменники твердої групи з суфіксами -к, -ик, -ник, -ок , іншомовні імена на [г], [к], [х], деякі іменники мішаної групи з основою на шиплячий (крім [ж]), а також іменники <i>діду, сину, тату</i>	<i>батьку, братику, вантажнику, Фрідріху, Жаку, Людвігу, сіячу, товаришу</i>
Закінчення -ю має більшість іменників м'якої групи	<i>лікарю, місяцю</i>
Закінчення -е мають безсуфіксні іменники твердої групи, іменники м'якої групи із суфіксом -ець , іменники мішаної групи, зокрема власні назви з основою на [ж], [ч], [ш], [р] та загальні назви з основою на [р], [ж]	<i>голубе, Богдане, козаче, хлопче, кравче, Довбуше, школярє, стороже</i>

Закінчення родового відмінка множини

Закінчення -ів, -їв має більшість іменників чоловічого роду та ряд іменників середнього роду	<i>батьків, братів, друзів, героїв; морів, полів, іклів, відкриттів, почуттів, життів, підвір'їв, сузір'їв, нагір'їв, прислів'їв</i>
Нульове закінчення має більшість іменників середнього роду та іменники чоловічого роду, які у множині втрачають суфікс -ин-	<i>бажань, весіль, сіл, вікон, відер; киян (киянин), громадян (громадянин), болгар (болгарин), селян (селянин), але: чоботи – чобіт</i>
Деякі іменники чоловічого роду в родовому відмінку множини поряд з закінченням -ів, -їв мають паралельно нульове закінчення	<i>солдатів – солдат, полів – піль, кіловатів – кіловат, ватів – ват, циганів – циган, чоловіків – чоловік (у значенні осіб)</i>
Закінчення -ей має ряд іменників	<i>гостей, коней, очей, плечей</i>

Закінчення орудного відмінка множини

В орудному відмінку множини частина іменників паралельно з закінченнями -ами або -ями має закінчення -ми	<i>гостями – гістьми, конями – кіньми, колінами – коліньми, колесами – колісьми, крилами – крильми</i>
---	--

Відмінювання іменників III та IV відмін

Зразки відмінювання іменників III відміни

	Однина	Множина
Н.	<i>зустріч, повість, мати</i>	<i>зустрічі, повісті, матері</i>
Р.	<i>зустрічі, повісті, матері</i>	<i>зустрічей, повістей, матерів</i>
Д.	<i>зустрічі, повісті, матері</i>	<i>зустрічам, повістям, матерям</i>
З.	<i>зустріч, повість, матір</i>	<i>зустрічі, повісті, матерів</i>
О.	<i>зустріччю, повістю, матір'ю</i>	<i>зустрічами, повістями, матерями</i>
М.	<i>(на) зустрічі, повісті, матері</i>	<i>(на) зустрічах, повістях, матерях</i>
Кл.	<i>зустріче, повісте, мати</i>	<i>зустрічі, повісті, матері</i>

Зразки відмінювання іменників IV відміни

	Однина	Множина
Н.	<i>курча, теля, ім`я</i>	<i>курчата, телята, імена</i>
Р.	<i>курчати, теляти, імені (ім`я)</i>	<i>курчат, телят, імен</i>
Д.	<i>курчати, теляті, імені</i>	<i>курчатам, телятам, іменам</i>
З.	<i>курча, теля, ім`я</i>	<i>курчат (курчата), телят (телята), імена</i>
О.	<i>курчам, телям, іменем (ім`ям)</i>	<i>курчатами, телятами, іменами</i>
М.	<i>(на) курчати, теляті, (в) імені</i>	<i>(на) курчатах, телятах, (в) іменах</i>
Кл.	<i>курча, теля, ім`я</i>	<i>курчата, телята, імена</i>

Зразки відмінювання іменників, що мають тільки форму множини

Н.	<i>Суми, окуляри, сани, radoці, вила</i>
Р.	<i>Сум, окулярів, саней, radoців, вил</i>
Д.	<i>Сумам, окулярам, саням, radoцям, вилам</i>
З.	<i>Суми, окуляри, сани, radoці, вила, двері</i>
О.	<i>Сумами, окулярами, санями (саньми), radoцями, вилами</i>
М.	<i>(на) Сумах, окулярах, санях, radoцах, вилах</i>
Кл.	<i>Суми, окуляри, сани, radoці, вила</i>